

รูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*

The Knowledge Management Model of Buddhadāsa Bhikkhu for Propagation of Buddhism

พระกอบชัย เขมานนโท

Phra Kobchai khemānanto

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Email: ksaeueng@yahoo.co.th

Doi : 10.14456/jmcpupeace.2017.11

บทคัดย่อ

รูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากค้นคว้า และศึกษาแนวคิดทฤษฎีการจัดการความรู้ เพื่อศึกษากระบวนการการทำงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พุทธทาสภิกขุ จากการศึกษาในทฤษฎี ได้สรุปกระบวนการจัดการความรู้ให้มี 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1. การสร้าง ความรู้ 2. การประมวลความรู้ 3. การเผยแพร่ความรู้ และ 4. การใช้ความรู้ ที่พบจากการศึกษาในการ ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ โดยนำมาเป็นกรอบวิจัยในการศึกษารูปแบบการจัดการ ความรู้ของพุทธทาสภิกขุ เพื่อที่จะศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา.

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; เผยแผ่พระพุทธศาสนา; พุทธทาสภิกขุ.

Abstract

The study of the pattern of the management of the knowledge by Ven. Buddhādāsa Bhikku for spreading Buddhism is very important by beginning from the search and study of the thesis of the management of knowledge. Ven. Buddhādāsa's management of the knowledge can be concluded as follows :- 1) To build up the knowledge 2) To collect the knowledge 3) To spread the knowledge 4) use the knowledge. The researcher has brought be mentioned theories for studying the format of the management of the knowledge taught by Ven. Buddhādāsa Bhikkhu for spreading Buddhism.

Keywords: Knowledge Management; Propagation of Buddhism; Buddhādāsa Bhikkhu

บทนำ

องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนามีการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน จนถึงปัจจุบันนับได้ร่วม 2,600 ปี พระพุทธศาสนาจึงเป็นองค์กรที่เก่าแก่ที่สุดในโลกองค์กรหนึ่ง ที่เป็นเช่นนั้น ก็เนื่องจากมีกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถรักษาองค์ความรู้ทั้ง ปรัชญา ปฏิบัติ และปฏิเวธไว้ได้ โดยการจัดการความรู้ให้อยู่ในรูปแบบ นวสังคตศาสตร์ คำสั่งสอนของพระศาสดา มิ่งมรดก 9 ดังเห็นได้จากการรวบรวม รักษา เพื่อสืบทอดหลักปรัญชาธรรม คือ พระไตรปิฎก อันเป็นเรื่องการจัดการความรู้ด้วยเช่นกัน ซึ่งพุทธบริษัททั้ง 4 ได้ทำไปพร้อมกันกับการเผยแผ่พุทธศาสนา ตามความหมายว่าหลักการเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป (The Royal Institute, 2003) การขยายวงกว้างออกไป เพื่อให้หลักธรรมคำสอนที่เป็นองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาแพร่หลายไปในทุกสารทิศอย่างกว้างไกล ยิ่งยืนและถาวร รูปแบบวิธีการศึกษาพระพุทธศาสนาในเชิงวิชาการ เป็นการต่อยอดจากการศึกษาของคณะสงฆ์เดิม มาพัฒนาเป็นรูปแบบที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย และนำวิธีการมาบูรณาการ ได้แก่ วิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ เชิงปรัชญาและเชิงศาสนา (Vichai, 2016) สามารถปฏิบัติหน้าที่ หรือ แสดงบทบาท เข้าใจบริบทของงานขององค์กรและสังคมเป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Phrakhrubaidika Aphichat Dhammasuddho, 2016)

สังคมยุคปัจจุบันตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และความรู้กลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะยุคสังคมออนไลน์เป็นยุคที่มีปริมาณข้อมูลมากเกินไปที่คนใดคนหนึ่งจะรู้ได้หมด นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันมีการแข่งขันด้วยการสร้างนวัตกรรม จึงปรากฏแนวคิดและกระบวนการใหม่ที่น่าสนใจพัฒนาองค์ความรู้ ข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ต่อบุคคลและองค์กรนั้น ก็คือ การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง กระบวนการพัฒนาของบุคคลและองค์กรเพื่อสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มกัน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากประสบการณ์ของสมาชิกผสมผสานกับความรู้จากแหล่งข้อมูลทั่วไป มีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการปฏิบัติ การทดลอง การตรวจสอบ การสังเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการงานทั้งสองระดับ คือ ในระดับบุคคล การร่วมกระบวนการจัดการความรู้ช่วยเสริมสร้างความตระหนักคุณค่า และความสามารถที่เป็นความรู้ฝังลึกอยู่ในตัวตน เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ ส่วนในระดับองค์กร กระบวนการจัดการความรู้เน้นการเรียนรู้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน สมาชิกต่างเสริมพลังกันฉันทกัลยาณมิตร ทำให้องค์การมีความเข้มแข็งและผลงานก้าวหน้า สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) จึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการบริหารงานอย่างสำคัญ ซึ่งช่วยให้การทำงานควบคู่กันไปกับกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (The Royal Institute, 2012)

การศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนาของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดผู้หนึ่ง ที่ได้นำหลักธรรมในพุทธศาสนาออกมาสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโลกสมัยใหม่ได้อย่างมีพลังและ

สามารถนำปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาอย่างใหม่กลับไปหารากเหง้าทางภูมิปัญญาอันมีพระบรมศาสดาเป็นแรงบันดาลใจ (Phra Pisal Visāro, 2006) องค์การยูเนสโกประกาศยกย่องท่านอาจารย์พุทธทาสว่าเป็นบุคคลสำคัญของโลก ใน 100 ปี ชาตกาล ในปี พ.ศ. 2549 ซึ่งตลอดช่วงชีวิต 87 ปี ระหว่างปีพุทธศักราช 2449 - 2536 ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ศึกษาปริยัติและปฏิบัติเพื่อการเผยแผ่พุทธศาสนา ท่านพุทธทาสเป็นพระนักเผยแผ่ที่มีผลงานมากที่สุดในบรรดาพระนักเผยแผ่ในเมืองไทย ท่านพุทธทาสผลิตหนังสือมากที่สุดในบรรดาพระนักเผยแผ่ในเมืองไทย หนังสือชุด ธรรมโฆษณ์ของท่านพุทธทาสเป็นหลักฐานในเรื่องนี้ โดยท่านพุทธทาสภิกขุได้ก่อตั้ง สวนโมกขพลาราม ร่วมกับคณะธรรมทาน จนปรากฏเป็นผลงานด้านการศึกษาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากมาย ซึ่งทั้งหมดจัดว่าเป็นมรดกทางปัญญาที่ยิ่งใหญ่ ในปัจจุบันได้จัดเก็บอนุรักษ์ต้นฉบับผลงานต่างๆ ไว้ให้อย่างเป็นระบบ ดังเห็นได้จากองค์กรที่ร่วมกัน เก็บรักษาต้นฉบับผลงานไว้ในความรับผิดชอบของ มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา สืบค้น การเผยแผ่ปณิธานและองค์ความรู้ทางพุทธศาสนาที่มีอยู่มากมาย ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการศึกษา พุทธศาสนาร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ตามทฤษฎีและวิทยาการสมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) บุคคลแบบเฉพาะเจาะจง การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูล โดยค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 อรรถกถาฉบับแปลภาษาไทย หนังสือ ตำรา เอกสาร รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ บทความทางอินเทอร์เน็ต ตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการสังเกตพูดคุย โดยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลเชิงพื้นที่จากการสังเกตสัมภาษณ์เชิงลึก และแหล่งข้อมูลอื่นๆ รวมทั้งวิเคราะห์ และนำมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พุทธศาสนา และสรุปผลจากการศึกษา เพื่อนำเสนอผลวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การจัดการความรู้ คือ กระบวนการในการสร้าง ประมวล เผยแพร่ และใช้สารสนเทศที่มีคุณค่าเพื่อใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผล อีกนัยหนึ่ง การจัดการความรู้ คือกระบวนการในการสร้างและเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เราทราบเข้าใจไปใช้ในการทำงาน เช่นจากความรู้เป็นการกระทำ จากนวัตกรรมไปสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการภายในซึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเปลี่ยนแปลงองค์การ รวมทั้งประสิทธิผลในการพัฒนาด้วย เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ แนวคิดและประสบการณ์ และนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนเรียนรู้แห่งการปฏิบัติและเครือข่ายความรู้ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้อธิบายความหมายไว้เช่นกันว่า “พระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาสามารถแปลประสบการณ์ส่วนพระองค์ให้เป็นความรู้สาธารณะ แต่ถ้าความรู้สาธารณะนี้ไม่มีคนท่อง ไม่มีคนจดจำ ไม่มีการจารึก คงสูญไปจากโลกนี้โดยพลัน การแปลความรู้ส่วนบุคคลเป็นสาธารณะในสมัยปัจจุบัน เขาเรียกว่า เคเอ็ม (KM : Knowledge management) คือการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ความรู้ของครูบาอาจารย์ที่เก่งแสนเก่ง ถ้าไม่เขียนตำราไม่แต่งตำรา ไม่มีลูกศิษย์ทำวิทยานิพนธ์บันทึกเอาไว้ไม่ถ้ายึดไว้ ไม่จารึกเป็นหนังสือไว้ พอสิ้นชีพท่านอาจารย์นั้นไป เรื่องนั้นก็สูญ” (Phra Brahmabundit Prayoon Dhammacitto, 2015) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ที่มีส่วนสนับสนุนงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งระดับบุคคลและองค์กรด้วย

แนวคิดการจัดการความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้ศึกษาสามารถจัดได้หลายประเภท เช่นจัดตามพระไตรปิฎก จัดตามนวัคตฤสสาสน์ ในส่วนขององค์การแห่งการเรียนรู้ จัดตามพุทธบริษัท 4 ซึ่งยึดถือแนวดำเนินตามพระสัทธรรม คือปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ, การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม, แบบแผนความคิด, การเรียนรู้เป็นทีม และการคิดเชิงระบบ ให้ดำเนินไปพร้อมๆ กัน เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระพุทธศาสนา การจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนา ถือเอาคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นองค์ความรู้ มีการศึกษา สืบทอดคำสอนเป็นส่วนปริยัติธรรม ในส่วนปฏิบัติธรรมก็ถือเอาการบำเพ็ญสมาธิหรือการฝึกวิปัสสนากรรมฐานเป็นข้อหลักสำคัญ เมื่อเป็นเช่นนั้นการจัดการความรู้จึงต้องให้สอดคล้องกับกระบวนการของพระสัทธรรม 3 เพื่อสามารถนำมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

รูปแบบการจัดการความรู้ของท่านพุทธทาสภิกขุด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้เน้นถึงกระบวนการจัดการความรู้ 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1. การสร้างความรู้ 2. การประมวลความรู้ 3. การเผยแพร่ความรู้ และ 4. การใช้ความรู้ ซึ่งได้นำมาเป็นกรอบในการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ครั้นนี้

รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุ

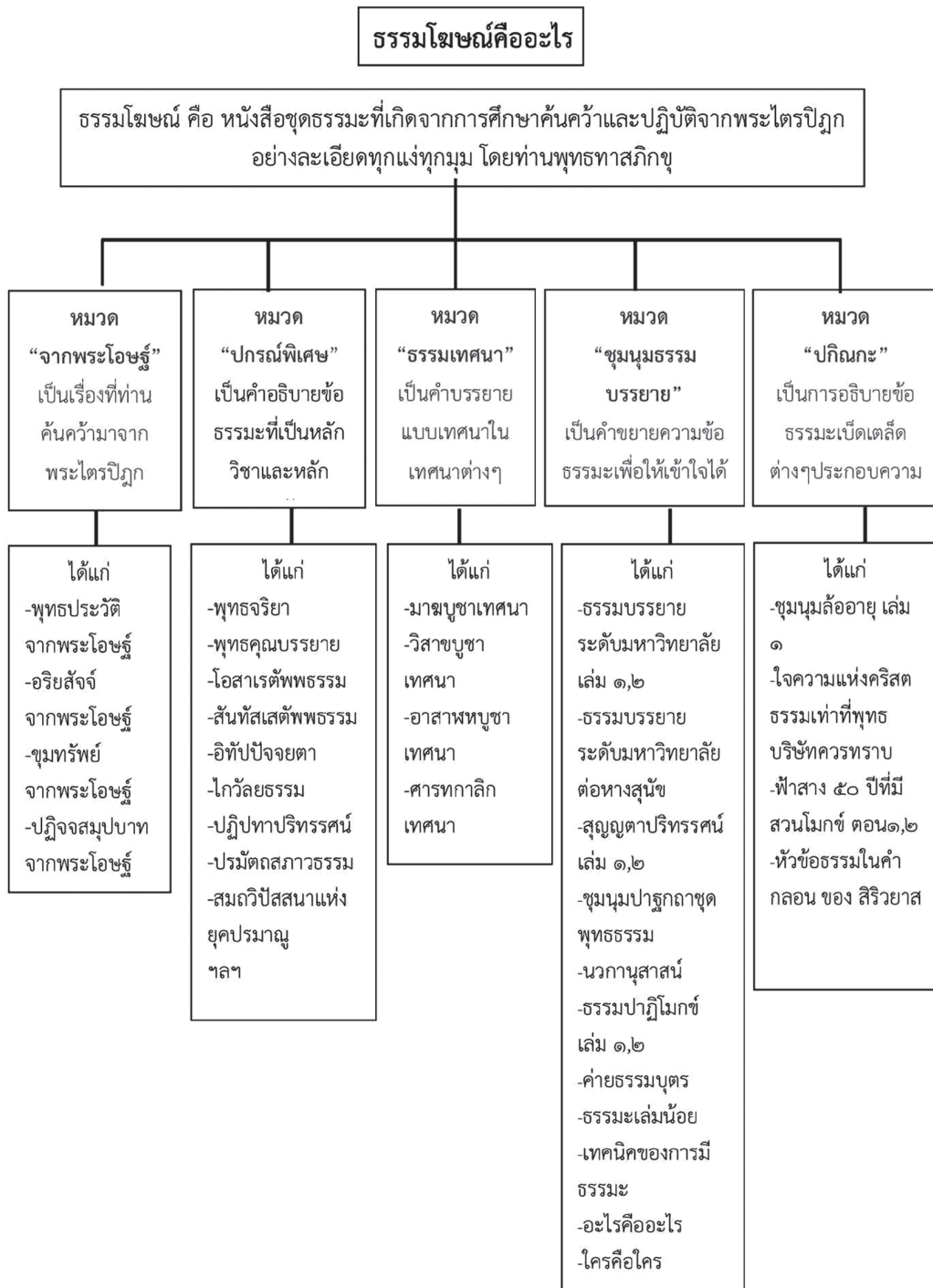
1. การสร้างความรู้ของพุทธทาสภิกขุ

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้นำความรู้ที่เป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญ และนำความรู้จากแขนงอื่นๆ มาอธิบายประกอบ เพิ่มเติมให้หลักธรรมมีความหมายเข้าใจได้ชัดเจน เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้กว้างไปถึงกลุ่มผู้ศึกษาหลายกลุ่มด้วย เพื่อให้ผู้ศึกษาได้พิจารณาตามได้ทันที เพราะการสร้างความรู้ หรือการแสวงหาความรู้ การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ในบุคคล หรือจากแหล่งค้นคว้า ตำราทางวิชาการ เป็นในส่วนของวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อนำมาประกอบการศึกษาธรรมะในทางพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการสร้างหรือแสวงหาความรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จนเป็นปกติในวิถีชีวิตการทำงานของท่านพุทธทาสภิกขุ ดังจะเห็นว่าการสร้างความรู้มาจากประสบการณ์ ทดลองปฏิบัติด้วยตนเองเป็นหลักเรียกว่า “ปัญญาปฏิบัติ”, “การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ” และ “ความรู้ปฏิบัติ” (Buddhadāsa Indapanno Archives foundation, 2009) ชัดเจนและลึกซึ้งขึ้นอย่างมากมาย การมองความรู้ปฏิบัติเชื่อมโยงกับการ “สืบสานปณิธานพุทธทาส” (Buddhadāsa Bhikkhu, 2009) การสร้างความรู้ทางพระพุทธศาสนาของท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ใช้กระบวนการสร้างความรู้ที่มีความรู้เข้าใจชัดเจนกับตัวเองก่อน เป็นรูปแบบการสร้างความรู้ที่มีประสิทธิผล ให้เกิดการสร้างความรู้ต่อเนื่องไป (Metta Panich, 2016)

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้รูปแบบการสร้างความรู้ทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับการค้นคว้าวิทยาการสมัยใหม่อื่นๆ ในสาขาต่างๆ เพื่อนำมาบูรณาการให้เกิดองค์ความรู้แบบใหม่หรือเพื่อนำมาประกอบการบรรยายธรรม ตามที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กำหนดรูปแบบการสอนไว้ เพราะอุปนิสัยที่รักการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้เท่าทัน จึงอุตสาหะศึกษาค้นคว้าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง แล้วนำมาเขียนเป็นหนังสือบ้าง บทความบ้างและสื่ออื่นๆ ซึ่งได้ออกมาเผยแผ่ให้ชาวไทยและชาวต่างชาติได้ศึกษาเรียนรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขทั้งแก่ตนเองและสังคม

2. การประมวลความรู้ของพุทธทาสภิกขุ

การประมวลความรู้ของท่านพุทธทาสภิกขุที่อยู่ภายในสวนโมกขพลาราม หรืออีกชื่อ วัดธารน้ำไหล อ.ไชยา จ.จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งถือว่าเป็นทั้งแหล่งความรู้และแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ที่สำคัญยิ่งในปัจจุบัน เพื่อการเรียนรู้หลักการปฏิบัติธรรม รวมถึงชีวิตและการทำงานของท่านพุทธทาสภิกขุ สถานที่ทั้งในส่วนศาสนสถานและศาสนวัตถุทั้งหมด จึงเป็นส่วนที่สะท้อนถึงความเรียบง่าย การพึ่งตนเอง และอยู่กับธรรมชาติที่สงบร่มรื่น มีเป้าหมายชัดเจนเพื่อการศึกษา การเผยแผ่ธรรม ด้วยวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบ มีความคิดริเริ่มและรสนิยมในทางศิลปะ ทั้งหมดนี้ท่านพุทธทาสภิกขุได้สร้างขึ้นให้เรียบง่ายตามแนวสมัยครั้งพุทธกาลบ้าง คิดค้นขึ้นประยุกต์ตามความเหมาะสมบ้าง และที่สำเร็จลุล่วงก็ปรากฏเป็นสถานที่ต่างๆ ที่ยังมีประโยชน์ในการสื่อความหมายเพื่อการเรียนรู้ศาสนธรรมในพระพุทธศาสนา ยั่งยืนอยู่จนถึงปัจจุบัน

การแบ่งหมวดหมู่ความรู้ธรรมโฆษณ์ของท่านพุทธทาสภิกขุ
(Work group for Buddhism Propagation. (1988))

เมื่อได้ทำการประมวลความรู้ทางพุทธศาสนา จากศาสนสถานภายในและภายนอกที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้ดำริสร้างขึ้น ตลอดช่วงเวลาของการก่อตั้งสวนโมกขพลาราม โดยการทำงานส่งเสริมร่วมกันกับคณะธรรมทานนั้น เช่น การกล่าวถึงศาสนสถานที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่ายภายในสวนโมกขพลาราม ก็เพื่อใช้ประกอบศาสนพิธี กิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา หรือ ตักบาตรสาธิต, ฟังธรรมเทศนา, การปฏิบัติสมาธิภาวนา เป็นต้น เช่น ณ ที่ลานหินโค้ง, อุโบสถบนเขาพุทธทอง เป็นต้น และศาสนวัตถุภายใน เช่น ภาพพุทธประวัติจากหินสลัก สวนโมกขพลาราม ที่ได้ก่อสร้างขึ้น ก็เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา อบรม และปฏิบัติสมาธิภาวนา ที่สำคัญยิ่งอีกด้านหนึ่ง คือ การสร้างสถานที่เพื่อใช้ในการสื่อความรู้ทางพระพุทธศาสนา หรือศาสนาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งมีความสำคัญ ในฐานะเป็นปัจจัยสนับสนุนการทำงานเพื่อรองรับทั้งการศึกษา ค้นคว้า การอนุรักษ์การผลิตผลงานและการเผยแพร่ ชูต คำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ เช่น ธรรมโมฆณ์ เป็นต้น

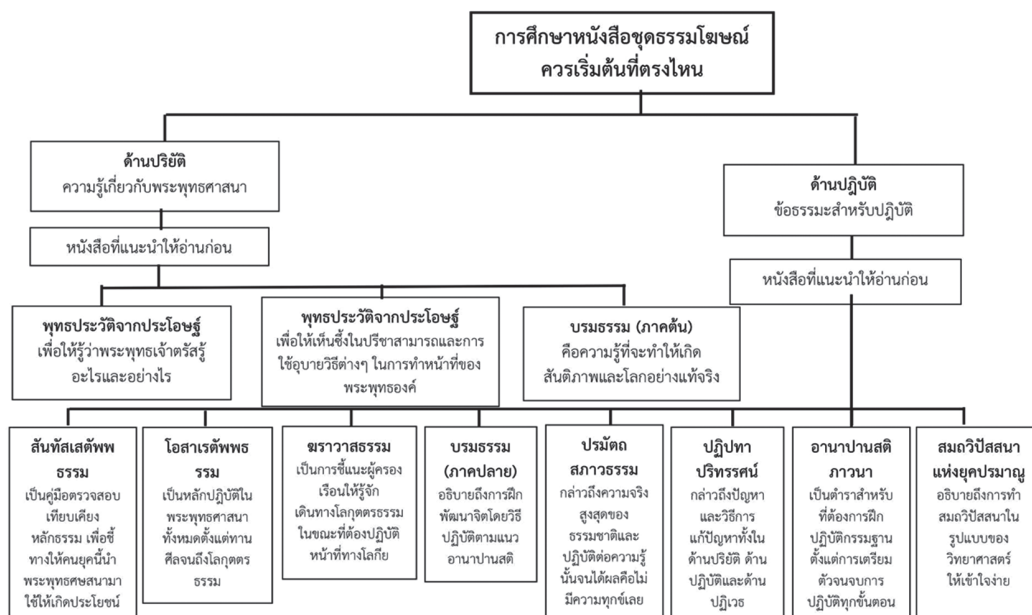
การศึกษาครั้งนี้ ก็ต้องการประมวลความรู้ที่สามารถค้นพบจากสถานที่ เป็นสื่อแทนความหมายแห่งธรรมในพุทธศาสนาอยู่ในตัวมันเองด้วย สถานที่ภายในสวนโมกขพลาราม ถูกออกแบบให้มีปริศนาธรรมแฝงอยู่ด้วยหรือสร้างเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเกิดจากแนวคิดการประยุกต์ธรรมนำยุคสมัยของท่านพุทธทาสภิกขุที่มีอิทธิพลต่อสังคมจนถึงปัจจุบัน

3. การเผยแผ่ความรู้ของพุทธทาสภิกขุ

การเผยแผ่พุทธศาสนาของท่านพุทธทาสภิกขุ มีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างความสนใจให้บุคคลมาศึกษาพุทธธรรมในฐานะที่เป็นแนวทางแก้ปัญหาชีวิต และควรนำไปประยุกต์ในสังคมทุกระดับทุกระดับการเน้นย้ำว่าโลกต้องไม่แยกจากธรรม โลกียธรรมต้องไปด้วยกันกับโลกุตระธรรม (Phra Dusadee Methangkuro, 2006) การจัดการความรู้ของท่านพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยรูปแบบการเผยแผ่ความรู้ที่หลากหลาย ก็เพื่อดำเนินการจัดความรู้ทางพุทธศาสนาได้เผยแผ่อย่างแพร่หลายอันเป็นประโยชน์แก่การศึกษาธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม

รูปแบบการเผยแผ่ความรู้ของท่านพุทธทาสภิกขุได้ ริเริ่มด้วยวิธีคิดสร้างองค์ความรู้วัตรกรรมที่เหมาะสมเพื่อเผยแผ่หลักธรรมที่ท่านศึกษาค้นคว้าด้วยเทคนิควิธีการและสื่อสิ่งพิมพ์มีหลายรูปแบบนำมาประกอบในการสอนธรรมให้มองเห็นด้วยตาเนื้อ เพื่อที่จะให้เกิดความคิดและความรู้สึกที่ดี อันเกิดจากการคตินิกทางจิตวิญญาณของภายใน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาให้เหมาะสมตามยุคสมัยที่ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่าจำเป็น

ท่านพุทธทาสภิกขุ มีชื่อเสียงแผ่กว้างไกลไปทั่วโลก สืบเนื่องจากความศรัทธาของผู้ที่มาศึกษาและปฏิบัติธรรมและได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น ไปบอกแนะนำแก่ผู้อื่น มีชาวต่างชาติมากมายเกิดศรัทธาและเดินทางมาศึกษาและปฏิบัติธรรมที่สวนโมกขพลาราม แต่ละเดือนมีเป็นจำนวนมาก ประโยชน์ที่ชาวต่างชาติได้รับรู้ความหมายแห่งพุทธธรรม และเผยแผ่ต่อไปสู่ผู้อื่น ซึ่งเป็นความต้องการของท่านพุทธทาสภิกขุจึงมีการอบรมชาวต่างชาติขึ้นเป็นประจำทุกเดือน ที่สวนโมกขพลารามที่มีความรู้ในเรื่องของอานาปานสติ จนแนะนำ

การศึกษาหนังสือธรรมโฆษณ์ ควรเริ่มต้นที่ตรงไหน
(Work group for Buddhism Propagation. (1988))

ผู้อื่นได้และที่สำคัญ คือ สามารถสื่อสารกับคนต่างชาติได้เข้าใจทำให้การอบรมภาวนามีความก้าวหน้ามาก หรือถ้าผู้ที่มาเข้ารับการอบรมที่เป็นชาวต่างประเทศคนใดเข้าใจในเรื่องของอานาปานสติอย่างลึกซึ้งจะทำให้เป็นตัวอย่างในการอธิบายให้ชาวต่างชาติที่มาเข้ารับการอบรมด้วยกันได้เข้าใจเนื้อหาสาระที่ได้ฟังแล้วสามารถขยายแนวทางของการปฏิบัติได้มากขึ้นไปอีก

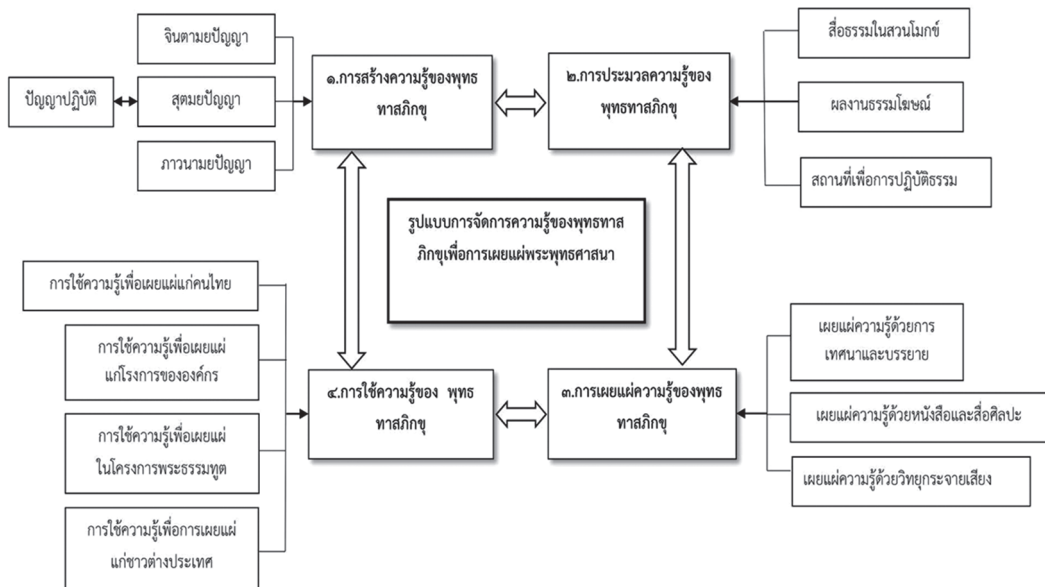
4. การใช้ความรู้ของท่านพุทธทาสภิกขุ

ท่านพุทธทาสภิกขุทำหน้าที่ในการเผยแผ่ความรู้ในพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชนอย่างต่อเนื่อง เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญของพระภิกษุสามเณร เป็นศาสนทายาทของพระพุทธเจ้า อีกทั้งยังเป็นการสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น และนี่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับบุคคลทั่วไปให้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองที่ดีของชาติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่คนไทยนั้นจะอบรมทุกวันวันที่ 20 - 26 ของทุกเดือน

ถึงแม้ท่านพุทธทาสภิกขุ มีการใช้ความรู้ทางพุทธศาสนาที่เป็นการศึกษาเชิงปริยัติ ก็เพื่อเสริมในเรื่องการปฏิบัติทางจิต โดยเฉพาะ อานาปานสติ เพราะได้มีการบรรยายอย่างต่อเนื่องในการอบรมให้กับพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เป็นแนวทางในการบำเพ็ญความเพียรทางด้านจิตใจเพื่อความพ้นทุกข์ การบรรยายเรื่อง การปฏิบัติธรรม จึงมีความลึกซึ้งขึ้น

ตามลำดับ เพราะต้องการพัฒนาระดับความคิดและสติปัญญาของผู้ฟัง บางหัวข้อธรรมจะเน้นการบรรยายทั้งระดับปรมัตถธรรมและระดับศีลธรรม โดยมีได้ขาด คือ อริยสัจ 4 ประการ เป็นกรอบการอธิบายหลักธรรมเป็นองค์ความรู้สำคัญทางพุทธศาสนา (Phra bhavanabodhigoon Po chandasaro), 2016; Phra Suchat Pañhāpadipo, 2016)

ดังนั้น จึงสามารถจะรูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่ามี กระบวนการจัดการความรู้มี 4 ขั้นตอนเป็นหลักสำคัญสำหรับศึกษาครั้งนี้ ก็คือ การสร้างความรู้ การประมวลความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการใช้ความรู้ของท่านพุทธทาสภิกขุ ตามแผนภาพที่แสดงรูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้

แผนภาพ แสดงรูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาครั้งนี้ จะช่วยให้เข้าใจถึงองค์ความรู้ เรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมไทยและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคคลร่วมสมัย ให้ตื่นตัวและสนใจศึกษาคำสอนพุทธศาสนาตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงปรมัตถธรรมได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น การจัดการความรู้เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุผ่านผลงานและวรรณกรรมทางพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุที่มีอยู่มากมาย หลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและต่างประเทศ และถือได้ว่าผลงานวรรณกรรมของท่านพุทธทาสภิกขุเป็นตัวแทนของวรรณกรรมพุทธศาสนาร่วมสมัยที่มีการจัดการ

ความรู้ที่นำศึกษาอย่างยิ่ง ในการศึกษาการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อที่จะศึกษารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ ประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้ จะช่วยให้เข้าใจถึงองค์ความรู้ เรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุในการเผยแผ่พุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมไทยและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคคลร่วมสมัย ให้ตื่นตัวและสนใจศึกษาคำสอนพุทธศาสนาตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงปรมัตถธรรมได้อย่างเป็นระบบ

จากการนำเสนอสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ของท่านพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มี 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1. การสร้างความรู้ 2. การประมวลความรู้ 3. การเผยแพร่ความรู้ และ 4. การใช้ความรู้ ที่พบจากการศึกษาในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ โดยนำมาเป็นกรอบวิจัยในการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุ เพื่อที่จะศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้ จะช่วยให้เข้าใจถึงองค์ความรู้เรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุในการเผยแผ่พุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมไทยและโลกมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นสำคัญอาจมุ่งศึกษาแต่ในรูปแบบกว้าง อาจไม่ครอบคลุมประเด็นอื่นที่น่าสนใจวิจัยเพิ่มเติม เพื่อทำความเข้าใจในงานด้านพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุให้กระจ่างด้วยมุมมองศาสตร์สมัยใหม่ จึงขอเสนอประเด็นอื่นที่น่าสนใจอันอาจก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาพระพุทธศาสนาด้วย คือ

1. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดด้านวิทยาการสมัยใหม่ เช่น ด้านการศึกษา ด้านการเมืองในวรรณกรรมทางพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ
2. ศึกษาการตีความคำสอนทางพุทธศาสนาของท่านพุทธทาสภิกขุว่ามีผลกระทบต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ปัจจุบันอย่างไรบ้าง
3. ศึกษาความสามารถในการค้นคว้าพระไตรปิฎกของท่านพุทธทาสภิกขุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

References

- Buddhadāsa Bhikkhu.(2009). *Dhamma heritage*. Bangkok: Dhammasapa Press.
- Buddhadāsa Bhikkhu. (1994). *Youth and Moral*. Sura Thani : Dhammadana foundation.
- Buddhadāsa Bhikkhu. (1995). *To collect the free idea*. Bangkok: Mind health Press.
- Buddhadasa Indapanno Archives foundation. (2009). *Buddhadāsa is still alive Volume 2. Keep the Wish of Buddhadāsa*. Bangkok : 100 years of Buddhadāsa committee. BKK: Komal Kheemthong foundation Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka* : Bangkok: MCU Press.
- Panich, M. (2016). Chairman of Board of Dhammadana foundation, *interview*. February, 1.
- P.A.Payutto. (2000). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: MCU Press.
- Phra Bhavanabodhigoon (Po chandasaro), (2016). Tapotaram temple, Interview. Febuary, 1.
- Phra Brahmabundit (Prayoon Dhammacitto).(2015). *Sermon 61 part*. Bangkok: Samlada limited.
- Phra Dusadee Methangkuro. (2006). “*Sangha*” in the *Buddhadāsa Bhikkhu’s opinion*. from <http://buddhadasa.org/article 3.html>
- Phrakhruaidika Aphichat Dhammasuddho. (2016). Innovation leadership roles for the Sangha administration ministry in the next decade. *Journal of MCU Peace studies*, 4 (2), 313-325.
- Phra Pisal Visāro. (2006). *Dhamma Heritage of Buddhadāsa Bhikkhu*. Retrieved January 11, 2006, from <http://www.visalo.org/ article /person09Buaddhadasa 2.htm>
- Phra Pracha Pasannadhammo. (1986). *The pictures of life of Buddhadāsa Bhikkhu in 80 years*. Bangkok: Komal Kheemthong foundation Press.
- Phra Pracha Pasannadhammo. (2003). *Autobiography of Buddhadāsa Bhikkhu*. Bangkok: Komal Kheemthong foundation Press.
- Phra Suchat Paññāpadipo, (2016). Than nam lai temple. *interview*. January, 31.
- The Royal Institute. (2003). *Royal Institute Dictionary B.E.2542*. Bangkok: Nanmee book publications press.
- The Royal Institute. (2012). ***Royal Institute Dictionary : Enducation science***. Bangkok: Arroon press.
- Vichai, V. (2016). Methods for Buddhist Academic Studies. *Journal of MCU Peace studies*, 4 (1), 106-118.
- Work group for Buddhism Propagation. (1988). *Dhamma example in week of Buddhadāsa – Buddhadhamma*. Bangkok: Ton-or Press.